

Лекція 4. Основа олімпійського спорту – Олімпійська хартія

Мета: ознайомитися з ключовими положеннями Олімпійської хартії як основного правового документа олімпійського руху, розглянути її основні розділи; засвоїти принципи олімпізму.

План

1. Загальна характеристика та завдання Олімпійської хартії.
2. Фундаментальні принципи олімпізму.
3. Зміст розділів Олімпійської хартії.

Ключові терміни та поняття: Олімпійська хартія, олімпійських рух, олімпізм, принципи олімпізму.

1. Загальна характеристика та завдання Олімпійської хартії

Олімпійська хартія (ОХ) – це збірка фундаментальних принципів олімпізму, правил і роз'яснень, затверджених Міжнародним олімпійським комітетом (МОК). Олімпійська хартія регламентує порядок організації та функціонування олімпійського руху, а також умови проведення Олімпійських ігор.

По суті, Олімпійська хартія виконує три ключових завдання:

а) Олімпійська хартія як основний правовий інструмент визначає та відроджує фундаментальні принципи та незмінні цінності олімпізму.

б) Олімпійська хартія водночас є статутом Міжнародного олімпійського комітету.

в) Окрім того, Олімпійська хартія визначає основні права й обов'язки трьох основних складових олімпійського руху, а саме: Міжнародного олімпійського комітету, міжнародних спортивних федерацій і національних олімпійських комітетів, а також організаційних комітетів Олімпійських ігор. Остання редакція Олімпійської хартії датована 2 серпня 2016 року.

2. Фундаментальні принципи олімпізму

Біля витоків сучасного олімпізму стояв П'єр де Кубертен, з ініціативи якого в червні 1894 р. у Парижі відбувся Міжнародний атлетичний конгрес. 23 червня 1894 р. було засновано Міжнародний олімпійський комітет (МОК). Святкування перших Олімпійських ігор (Ігор Олімпіади) сучасності проходило в 1896 р. в Афінах (Греція). У 1914 р. на Олімпійському конгресі в Парижі був затверджений олімпійський прапор. Полотнище презентував П'єр де Кубертен. На ньому зображено п'ять переплєтених кілець, які символізують союз п'яти континентів і зустріч атлетів усього світу на Олімпійських іграх. Перші зимові Олімпійські ігри відбулися в 1924 році у Шамоні (Франція).

Олімпізм являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в єдине ціле тіло, волю та розум. Акумуляуючи в собі спорт, культуру та освіту, олімпізм орієнтований на спосіб життя, який базується на радості від

зусилля, освітній цінності взірцевого прикладу, соціальній відповідальності та повазі до універсальних етичних принципів.

Мета олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини, сприяти підтриманню миру та побудові досконалого світу, збереженню людської гідності та вихованню молоді засобами спорту без будь-якої дискримінації. Ключовими принципами олімпізму є взаєморозуміння, дружба, атмосфера солідарності та чесної гри.

Олімпійський рух – це організована, універсальна й систематична діяльність усіх осіб та організацій відповідно до ідеалів, принципів і цінностей олімпізму, що здійснюється під керівництвом МОК. Ця діяльність охоплює п'ять континентів і досягає свого піку, коли збирає разом атлетів усього світу на величезному спортивному фестивалі – Олімпійських іграх.

Заняття спортом – одне з прав людини. Кожен повинен мати можливість займатися спортом, без будь-якої дискримінації, в дусі олімпізму.

Оскільки спорт функціонує в суспільства, спортивні організації в олімпійському русі повинні мати права й обов'язки, притаманні автономним організаціям, що включають незалежне створення спортивних правил і контроль за ними, визначення структури й керівництво своїми організаціями, дотримання права на проведення виборів, вільних від будь-якого зовнішнього впливу, а також відповідальність за забезпечення застосування принципів добросовісного управління.

Будь-яка форма дискримінації стосовно країни чи особи расового, релігійного, політичного чи іншого характеру або ж за статтю є несумісною з принципами олімпійського руху. Належність до олімпійського руху вимагає обов'язкового й неухильного дотримання положень Олімпійської хартії та офіційного визнання Міжнародним олімпійським комітетом.

3. Зміст розділів Олімпійської хартії

Олімпійський рух, який спрямовується Міжнародним олімпійським комітетом, включає в себе спортивні організації, атлетів та інших осіб, які погоджуються дотримуватися положень Олімпійської хартії. Мета олімпійського руху – сприяння побудові мирного та досконалого світу шляхом виховання молоді засобами спорту згідно з ідеями олімпізму та його цінностями.

Головними структурними складовими олімпійського руху є Міжнародний олімпійський комітет (МОК), міжнародні спортивні федерації (МСФ) та національні олімпійські комітети (НОК).

Окрім того, олімпійський рух включає в себе Організаційні комітети Олімпійських ігор (ОКОІ), національні асоціації, клуби й осіб, які є членами МСФ і НОК, і насамперед атлетів, захист інтересів яких є основним напрямом діяльності олімпійського руху, а також суддів, рефері, тренерів та інших офіційних осіб і технічних фахівців. У складі олімпійського руху представлені також інші організації й установи, визнані МОК.

Будь-яка особа (організація), яка належить до олімпійського руху, зобов'язана чітко дотримуватися положень Олімпійської хартії та виконувати рішення МОК.

Діяльність Міжнародного олімпійського комітету детально розглянуто в темі № 6.

Міжнародні спортивні федерації (МСФ) та основи їх діяльності.

Згідно з Олімпійською хартією кожна МСФ є самостійною і незалежною. Міжнародна спортивна федерація (МСФ) являє собою недержавний орган, який керує одним або декількома видами спорту на всесвітньому рівні та містить у своєму складі організації, що здійснюють управління цим видом на національному рівні.

Історично МСФ почали формуватися раніше, ніж МОК (гімнастика – 1881 р., веслування – 1892 р., ковзанярський спорт – 1892 р.). Діяльність їх на міжнародному рівні потребувала:

- ❖ розробки єдиних правил;
- ❖ уніфікації місць змагань та інвентарю;
- ❖ розвитку виду спорту в інших країнах;
- ❖ підготовки суддів;
- ❖ упорядкування структури змагань та їх змісту.

До 1912 року Олімпійські ігри проводилися без участі МСФ. У 1914 р. у Парижі МОК зустрівся з представниками МСФ і передав їм право контролю за певними видами спорту, що входили до програми Олімпійських ігор.

На сьогодні налічується близько 80 МСФ.

Олімпійська хартія чітко визначила роль МСФ в олімпійському русі.

Так, МСФ у межах свого виду спорту повинні:

- ❖ забезпечити розвиток відповідного виду спорту;
- ❖ сприяти досягненню мети Олімпійської хартії;
- ❖ нести відповідальність за керівництво змаганнями на ОІ;
- ❖ розробляти критерії допуску до ОІ;
- ❖ забезпечувати технічну допомогу в реалізації програми «Олімпійська солідарність».

У 1967 р. було засновано Асоціацію міжнародних спортивних федерацій, а в 1976 – Генеральну асоціацію міжнародних спортивних федерацій, яка об'єднує 75 міжнародних організацій. Вона стоїть на позиціях незалежності МСФ, можливості їх самостійного розвитку та співробітництва з іншими міжнародними організаціями.

Національні олімпійські комітети (НОК) та основи їх діяльності.

НОК є керівним органом олімпійського руху в країні. Без визнання НОК Міжнародним олімпійським комітетом спортсмени країни не можуть брати участь в Олімпійських іграх.

НОК України був створений у 1991 р., а визнаний Міжнародним олімпійським комітетом у 1992 р.

В Олімпійській хартії зазначено, що НОК сприяє розвитку та захисту олімпійського руху у своїй країні.

Обов'язки НОК:

- ❖ пропаганда принципів олімпізму на національному рівні;
- ❖ відкриття інститутів, розробка навчальних програм з олімпійського руху;
- ❖ розвиток спорту вищих досягнень;
- ❖ засудження дискримінації та насильства у спорті;
- ❖ боротьба проти використання допінгу.

НОК безпосередньо представляє свою країну на Олімпійських іграх. До складу НОК входять:

- ❖ представники національних спортивних федерацій;
- ❖ спортсмени-олімпійці;
- ❖ члени МОК (якщо такі є).

Держава не може призначати членів НОК, оскільки він структурно від неї відокремлений, а отже, незалежний.

Національні олімпійські комітети з метою кращої організації та розвитку видів спорту утворюють континентальні об'єднання: Асоціація європейських національних олімпійських комітетів (АЄНОК), Африки, Азії, Панамериканська, Океанії – їх 5 президентів представлені в МОК.

Ці організації проводять регіональні ігри, ідея яких зародилася ще в сиву давнину: істмійські ігри, немійські ігри (на честь бога Геракла), піфійські ігри (на честь бога Аполлона). Вони також дбають про розвиток спорту на континенті.

Основними завданнями Національного олімпійського комітету України є забезпечення участі в Олімпійських іграх, розширення міжнародного співробітництва, популяризація масового спорту та здорового способу життя, фізичне й духовне виховання особистості. З цією метою НОК України співпрацює з державними, громадськими та іншими організаціями. На засадах незалежності та доброї волі Національний олімпійський комітет України об'єднує 40 федерацій з олімпійських видів спорту. НОК також має свої філії в усіх областях України.

Поцікавтеся діяльністю президентів Національного олімпійського комітету України.

Починаючи з 1993 року юнаки й дівчата України традиційно беруть участь у зимових і літніх Європейських юнацьких олімпійських фестивалях (днях), займаючи при цьому високі місця в турнірних таблицях серед європейських країн.

Членами МОК в Україні є олімпійські чемпіони Сергій Бубка та Валерій Борзов. НОК України має угоди із всесвітньовідомими компаніями, які підтримують олімпійський рух.

У 1995 р. Національний олімпійський комітет України започаткував випуск свого офіційного журналу під назвою «Олімпійська арена». Він виходить друком щомісяця.

НОК України має широкі зв'язки з Національними олімпійськими комітетами сусідніх країн та олімпійськими організаціями.

Представники НОК України є членами різних міжнародних організацій та об'єднань.

Тісні зв'язки Національний олімпійський комітет України має з українськими спортивними осередками за кордоном. Комітети друзів НОК України функціонують нині у США, Канаді, Австралії.

? Питання для самоконтролю

1. Що являє собою Олімпійська хартія? Назвіть дату її останньої редакції.
2. Сформулюйте ключові принципи олімпізму. Ким вони закладені?
3. Поясніть, у чому полягає мета олімпізму.
4. Розкрийте сутність поняття «олімпійський рух».
5. Назвіть та охарактеризуйте основні структурні складові олімпійського руху.
6. Сформулюйте мету діяльності МСФ.
7. Перерахуйте обов'язки НОК.

Тести

1. *Укажіть правильне тлумачення поняття «олімпізм»:*
 - а) філософія життя, заснована на інтенсивному спортивному тренуванні, підвищенні спортивної майстерності, досягненні максимально можливого спортивного результату;
 - б) філософія життя, заснована на прагненні вибороти олімпійські медалі, досягти найвищого спортивного результату, підтримати принципи чесної боротьби, боротьби з расовою дискримінацією;
 - в) філософія життя, що звеличує та об'єднує в єдине ціле тіло, волю й розум, спорт з культурою і освітою, відображає прагнення до досягнення такого способу життя, який ґрунтується на відчутті радості від зусилля, на виховній цінності взірцевого прикладу та повазі до основних етичних принципів.
2. *Що являє собою Олімпіада?*
 - а) період здійснення олімпійської змагальної діяльності;
 - б) період підготовки спортсменів до Олімпійських ігор;
 - в) період протягом чотирьох послідовних років, який починається з відкриття Ігор поточної Олімпіади і закінчується відкриттям Ігор наступної Олімпіади.
3. *Укажіть специфічну філософію життя, основу якої становлять духовні цінності спорту, історичний і світоглядний потенціал:*
 - а) олімпійська культура;
 - б) олімпізм;
 - в) Олімпіада.
4. *Укажіть основний правовий документ олімпійського спорту як виду діяльності:*
 - а) конституція;
 - б) Олімпійська хартія;
 - в) олімпійська програма.

5. *Хто є розробником концептуальних засад сучасного олімпізму?*

- а) П'єр де Кубертен;
- б) Ейвері Брендедж;
- в) Жак Рогге.